

LAMRe

Library, Archive and Museum Research Journal

Kütüphane ve Arşiv Kurumlarındaki Uygulamalarda Yenilikçi Yaklaşımlar

Innovative Approaches in Applications in Library and Archive Institutions

Selçuk AYDIN*

Öz: Binalar, koleksiyonlar ve hizmetler gibi temel bileşenlerinde yaşanan değişimin tarih boyunca devam ettiği kurumlar olan kütüphane, arşiv ve benzeri bilgi merkezlerindeki değişimler günümüzde yaşanan teknolojik gelişmelerin hızına bağlı olarak devamlı artan ivme ile devam etmektedir. Bu gelişmeler bilgi merkezlerindeki yapıyı koleksiyon odağından kullanıcı odağına doğru dönüştürürken hizmetleri de yenilikçi ve kolay erişimli hale getirmektedir. Editörlüğünü Doç. Dr. Alpaslan Hamdi KUZUCUOĞLU'nun üstlendiği bu eser, kültürel bellek kurumları olarak bilinen kütüphane ve arşivlerdeki yeni hizmet anlayışları ile en yeni teknik uygulamalar üzerine bilgiler içermektedir. Eser "Kütüphane Kurumları ve Arşiv Kurumları" ve "Bilgi Merkezlerinde Teknik Uygulamalar" olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Kütüphane, Arşiv, Bilgi Merkezleri, Bilgi Teknolojileri, Yenilikçilik.

Abstract: : Changes in libraries, archives and similar information centers, which are institutions where the change in basic components such as buildings, collections and services has continued throughout history, continues with increasing acceleration depending on the speed of technological developments experienced today. While these developments transform the structure in information centers from collection focus to user focus, it also makes services innovative and easy to access. This work, which is edited by Assoc. Prof. Dr. Alpaslan Hamdi KUZUCUOĞLU, contains information on new service approaches and the latest technical applications in libraries and archives known as cultural memory institutions. The work consists of three main sections: "Library Institutions and Archive Institutions" and "Technical Applications in Information Centers".

Keywords: Library, Archive, Information Centers, Information Technologies, Innovation.

Selçuk AYDIN: Öğr. Gör., İstanbul Üniversitesi, Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, İstanbul, Türkiye
Email: selcukaydin@istanbul.edu.tr
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-4788-4312>

Bildirimler:
Sorumlu Yazar*

Geliş/Received: 29.08.2020
Düzeltilme/Correction: 07.09.2020
Kabul/Accepted: 13.09.2020

Hiper yayın tarafından yayınlanarak “Bilgi ve Belge Yönetimi” alan literatürüne kazandırılan “Kütüphane ve Arşiv Kurumlarındaki Uygulamalarda Yenilikçi Yaklaşımlar” adlı yayın, meslek alanımızda yaşanan hizmet ve uygulama değişiklikleri ile gelişen teknolojinin bu alana yansımalarının kurum ve hizmetlerde yarattığı dönüşümleri uzmanların kaleminden dile getiren önemli bir eser niteliğindedir. Medeniyet Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Alpaslan Hamdi Kuzucuoğlu tarafından yayına hazırlanan eser, üç ana bölümden oluşmakta ve 1’i ortak yazarlı olmak üzere 12 çalışmayı içermektedir.

Eserin “Kütüphane Kurumları” başlığı taşıyan ilk bölümünde Ayşe Yüksel Durukan’ın “Okul Kütüphaneleri ve Değişim”, Ayhan Kaygusuz’un “Değişen Eğitim ve Araştırma Ortamında Üniversite Kütüphanelerinin Bugünü ve Geleceği”, Ayşe Kasap’ın “AVM’lerde Üretim ve Bilgi Toplumuna Açılan Yeni Mekânlar: AVM Kütüphaneleri” Yasin Demirbaş’ın, “Ticari Bilgi Kaynakları: İstanbul Ticaret Odası ve İstanbul Ticaret Üniversitesi Örnekleri” Dr. Akram Nejabati’nin “Tahran Kütüphaneleri” başlıklı çalışmaları yer almaktadır.

Birinci bölümün ilk çalışması olan “Okul Kütüphaneleri ve Değişim” başlıklı yazıda, 20. yüzyılın son çeyreğinden itibaren teknolojik gelişmelerin de etkisiyle değişen bilgi hizmetlerinin okul kütüphaneleri üzerindeki etkisine odaklanılmış, kütüphanecilerin ve kütüphane öğretmenlerinin bu süreçte değişen rol ve sorumluluklarından 21. Yüzyılda kütüphanelerde verilecek eğitime ve ihtiyaç duyulacak becerilere kadar birçok yenilikçi kavram ve uygulamalar konusunda bilgiler verilmiştir. Eğitim ve bilgi hizmetleri alanındaki değişimleri Üniversite Kütüphaneleri odağında inceleyen “Değişen Eğitim ve Araştırma Ortamında Üniversite Kütüphanelerinin Bugünü ve Geleceği” başlıklı çalışmada, basılı ve e- kaynak temini ve bilgi okuryazarlığı gibi klasik kütüphanecik hizmetlerinin yanında, akademik kütüphanelerdeki uygulama ve iş süreçlerini kapsayan bibliyometri ve akademik performans çalışmaları, üniversite bünyesinde üretilen yayınların ve verilerin toplanması, düzenlenmesi, korunması ve hizmete sunulması gibi faaliyetler anlatılmıştır. Çalışmada ayrıca kütüphanelerde tarihi ve kurumsal arşivlerin kurulması ve yönetilmesi, telif hakları ve yayın lisansları ile ilgili danışmanlık verilmesi, ders materyali ve içeriklerinin hazırlanması için akademisyenlerle işbirliği gibi konularda yapılması gerekenler kaleme alınmıştır. Küreselleşmenin şehir hayatındaki sembollerinden biri olan AVM’lerin kütüphaneler için de uygun bir mekan olabileceği düşüncesiyle kaleme alınan “AVM’lerde Üretim ve Bilgi Toplumuna Açılan Yeni Mekânlar: AVM Kütüphaneleri” başlıklı çalışmada, AVM’lerin, kent kültürünün bir parçası olarak ortaya çıkışları ve kültür – sanatı da içine alacak şekilde dönüşümleri incelenmiş, AVM bünyelerinde hizmet veren dünyadan kütüphane örnekleri ile bu dönüşümde kütüphanelerin sağladığı katkıya vurgu yapılmıştır. Benzer çalışmaların ülkemizde de yaygınlaştırılması ve bunun sağlayacağı faydalar üzerine önerilerde bulunulmuştur. “Ticari Bilgi Kaynakları: İstanbul Ticaret Odası ve İstanbul Ticaret Üniversitesi Örnekleri”

başlıklı iki bölümden oluşan çalışmanın ilk bölümünde ticari bilgi ihtiyacının ortaya çıkışı ve bu ihtiyacı karşılayan kurumlar ile bilgi kaynakları hakkına bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde ise İstanbul Ticaret Odası ve İstanbul Ticaret Üniversitesi Kütüphanelerinde yapılan çalışmalar ve koleksiyonda bulunan ticari bilgi kaynakları ile bu kaynakların kullanımına ait uygulamalar anlatılmıştır. İran Milli Kütüphanesi özelinde bilgiler içeren “Tahran Kütüphaneleri” başlıklı çalışmada ise, özellikle tarih ve edebiyat ağırlıklı koleksiyonları ile öne çıkan ve bu yönde çalışma yapmakta olan yerli ve yabancı araştırmacıların ilgisini çeken Sazman-ı İsnad ve Kütüphane-i Milli-i Cumhuri-i İslâmî-i İran (Milli Kütüphane) ve bu kütüphaneye bağlı birimler olarak hizmet veren İran Araştırmaları ve İslamoloji Kütüphanesi, Görme Engelliler Kütüphanesi, Çocuk Kütüphanesi, Belgeler Enstitüsü ve Uzmanlaşmış Kadın Araştırmaları Forumu tanıtılmaktadır.

Eserin “Arşiv Kurumları” başlıklı ikinci bölümünde Bilgin Aydın’ın “Osmanlı Arşivlerinin Dünya Tarihi Bakımından Önemi”, Samet Balta’nın “Bir İlim Hazinesinden Daha Fazlası Müessese-i Kitabhane ve Müze-i Millî-yi Melik” Yasin Şeşen ve Alpaslan Hamdi Kuzucuoğlu’nun ortak yazarlık yaptığı “Afet Kurumlarında Kültürel Bellek Uygulamaları” adlı çalışmaları yer almaktadır.

“Osmanlı Arşivlerinin Dünya Tarihi Bakımından Önemi” başlıklı çalışmada, 15. yüzyıldan itibaren oluşturulmaya başlanan Osmanlı Arşivlerinin, sadece bir imparatorluğun idari, siyasi sosyal ve kültürel yapısının anlaşılmasını sağlayan zengin bir belge koleksiyonu değil, dünya tarihi için de büyük önem taşıyan muazzam bir kaynak olduğu ifade edilmektedir. İran’ın önemli kültür insanlarından biri olan Hac Hüseyin Melik’in şahsi gayretleri ve kişisel arşivi ile kurmuş olduğu müze ve kütüphaneyi tanıtmayı amaçlayan “Bir İlim Hazinesinden Daha Fazlası: Müessese-i Kitâbhâne ve Müze-i Millî-yi Melik” adlı bu çalışmada, Tahran’da bulunan bu kültür kurumunun oluşum aşamaları ve koleksiyon içeriği hakkında bilgiler verilmekte, Türk, İran ve İslam tarihi çalışmaları için önemli bir merkez olduğu ifade edilmektedir. Ortak yazarlı bir çalışma olan “Afet Kurumlarında Kültürel Bellek Uygulamaları” başlıklı yazı, ülkemizin önemli afet kurumları olan, Doğal Afet Sigortaları Kurumu, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, Kızılay ve Afet Koordinasyon Merkezi’nin arşivlerindeki kültürel miras unsurlarının korunması için yaptıkları çalışmalar ve uygulamalar incelenmiş, alınması gereken önlemler hakkında önerilerde bulunulmuştur.

Eserin “Bilgi Merkezlerinde Teknik Uygulamalar” başlığı altındaki üçüncü ve son bölümünde ise, Şahin İplikçi’nin “El Yazıları ve İmzalarda Sahtecilik”, Selçuk Aydın’ın “Bilgi Merkezlerinde Sayısallaştırma Projeleri”, Ragsana Hasanova’nın “Kâğıt Esaslı Sanat Eserlerinin Restorasyonu ve Konservasyonu, Sergileme Yöntemleri” ve Alpaslan Hamdi Kuzucuoğlu’nun “Bilgi Merkezlerinde Güvenlik Yaklaşımları” adlı çalışmaları bulunmaktadır.

Üçüncü bölümün ilk çalışması olan “El Yazıları ve İmzalarda Sahtecilik” başlıklı yazı, adli inceleme, yazıda ve belgelerde sahtecilik ile kriminal yöntemler üzerine bilgiler içermektedir. Teknolojinin kültürel bellek kurumlarındaki yansımalarından biri olan sayısallaştırma kavramını irdeleyen “Bilgi Merkezlerinde Sayısallaştırma Projeleri” başlıklı çalışma, kütüphanelerde yapılan sayısallaştırma faaliyetlerinin amacı, kapsamı ve gereksinimleri ile sayısallaştırma projelerindeki süreçler konusunda bilgiler vermektedir. “Kâğıt Esaslı Sanat Eserlerinin Restorasyonu ve Konservasyonu, Sergileme Yöntemleri” başlıklı çalışmada kütüphane, müze ve arşivler gibi kültürel bellek kurumlarında yer alan kâğıt esaslı malzeme ve eserlerin maruz kaldığı fiziksel ve kimyasal tahribatın giderilmesi ve sonrasında yapılacak koruma ve onarım aşamaları Azerbaycan Milli Tarih Müzesi’ndeki “İstiklal Beyannamesi” adlı eser örneği üzerinden ele alınmaktadır. Eserde son çalışma “Bilgi Merkezlerinde Güvenlik Yaklaşımları” başlığını taşımaktadır. Bu çalışmada, bilgi ve kültür kurumları olarak öne çıkan, galeriler, kütüphaneler, arşivler ve müzeler ile benzer kurumlardaki eserlerin karşı karşıya bulunduğu olası riskler ve güvenlik sorunları dile getirilerek alınması gereken tedbirler ve önleyici koruma sistemleri üzerine değerlendirmelere yer verilmektedir.

Akademiden ve sahadan uzmanların, bilgi ve tecrübe sahibi oldukları konularda kaleme aldıkları çalışmalardan oluşan bu eser, başta Bilgi ve Belge Yönetimi bölümü öğrencileri ve bilgi hizmetleri meslek alanında çalışanlar olmak üzere alan hakkında çalışma yapan tüm araştırmacıların ilgisini çekebilecek yeni bilgiler içermektedir. Mesleki literatürü zenginleştirici mahiyetteki eserin okuyucularına iyi okumalar diler, tüm emek sahiplerine saygılar sunarım.